

Sesja naukowa Morskiego Instytutu Rybackiego (Gdynia, 6 VII 1965)

Tegoroczne Dni Morza miały szczególnie uroczysty charakter. Sesja naukowa Morskiego Instytutu Rybackiego, poświęcona badaniom w zakresie oceanografii i biologii morza, była jednym z wielu akcentów bogatego programu uroczystości związanych z dorobkiem dwudziestolecia PRL na morzu. Wybór tego rodzaju dyscypliny padł, zarówno ze względu na zasługi powołanej do działalności już w 1920 r. placówki jak i z uwagi na przyszłą rolę wiodącą Instytutu w zakresie badań oceanograficznych.

Z powodu znacznej liczby wygłoszonych referatów, sesja nie miała charakteru dyskusyjnego. Po wstępnym zagajeniu przez dyrektora Instytutu, mgr J. Wołka, przewodnictwo sesji objął prof. dr Władysław Mańkowski, wygłaszając referat p.t.: „Oceanograficzno-biologiczne badania w naszym tysiącleciu”. Prelegent podkreślił zasługi wielu badaczy polskich zajmujących się problematyką morską między innymi żyjącego na przełomie XVII—XVIII wieku gdańszczanina Kleina oraz Szymona Syrskiego, Kazimierza Kwietniewskiego, Michała Siedleckiego, Antoniego Jakubowskiego i Kazimierza Demela. Wiele słów uznania poświęcił również dla roli i kierownictwa Mieczysława Boguckiego i Zygmunta Mulickiego, podkreślając ich wielki wkład i dorobek naukowy. Następnie prelegent omówił rezultaty działalności badawczej Zakładu Oceanografii MIR, między innymi wyrażające się liczbą 108 prac naukowych, 50 referatów wygłoszonych w kraju i 65 — za granicą. Kolejny referat wygłosiła Z. Różańska, omawiając cechy hydrologiczne i zooplankton Zalewu Wiślanego i Szczecińskiego. Na wstępie zwróciła uwagę na prace hydrologiczne oraz ich związek z opracowaniami biologicznymi. Porównała cechy morfometryczne obu Zalewów, charakteryzujące się minimalną stratyfikacją warunki termiczne oraz warunki tlenowe, które cechuje

silne natlenienie dochodzące do 200% nasycenia. Podkreśliła różnice bilansu wodnego i zasolenia, które w Zalewie Wiślanym osiąga średnio 4‰, podczas gdy w Zalewie Szczecińskim — 2‰. Omówiła gatunki będące przedstawicielami wód mixooligohalinowych α i β oraz dominującą rolę wrotków. W zakończeniu autorka stwierdziła, że zbyt mało jest danych dotyczących produktywności omawianych środowisk.

Referat pt.: „Zoobentos Zalewu Szczecińskiego i Wiślanego w świetle badań polskich” wygłosił J. Wiktor. Dotychczasowe obserwacje i badania miały na celu inwentaryzację fauny dennej, ze szczególnym uwzględnieniem jej rozmieszczenia, biomasy i wykorzystania przez ichtiofaunę. Biomasa zoobentosu w Zalewie Wiślanym osiąga 33,3 g/m², podczas gdy w Zalewie Szczecińskim — 164,04 g/m². Odpowiednio połowy ryb z 1 ha wynoszą 25 i 48 kg. Prelegent zwrócił uwagę na ważny z punktu widzenia technicznego problem narastania dna w wyniku odkładania się muszli małży oraz na niedoceniającą rolę małży jako pokarmu ryb bentofagów.

W referacie pt.: „Badania nad roślinnością południowego Bałtyku i Zalewów” Z. Ringer zwróciła uwagę na rolę roślinności jako producentów i na badania mające na celu określenie zasobów pokarmowych, biomasy i wydajności zarówno fitoplanktonu, jak i roślinności wyższej. Omawiając występowanie fitoplanktonu w rejonie południowego Bałtyku wskazała gatunki, których rozmieszczenie odpowiada strefom wód słonych, słonawych i słodkich, jak i charakterystycznym dla Bałtyku pionowym różnicom w stopniu zasolenia. Porównując skład gatunkowy fitoplanktonu wskazała na dominującą rolę okrzemek w Zalewie Szczecińskim oraz sinic w Zalewie Wiślanym. Roślinność naczyniowa, charakterystyczna dla wód słonawych i słodkich, nie wykazuje istotniejszych różnic w zasiedleniu. Wreszcie zwróciła uwagę na potrzebę dalszych badań fitoplanktonu i badań o charakterze fitosocjologicznym w rejonie Zalewu Wiślanego i Zatoki Puckiej.

Rezultaty badań hydrograficznych południowego Bałtyku omówiła w swoim referacie A. Głowińska. Prowadzone obserwacje dotyczyły głównie warunków termicznych, tlenowych i zasolenia. Od roku 1947 prowadzono również obserwacje nad zawartością fosforanów. Prelegentka podkreśliła znaczenie okresowych wlewów z Morza Północnego i ich wpływ na kształtowanie się warunków hydrologicznych w Bałtyku.

Zasadnicze kierunki badań nad zooplanktonem przedstawił K. Siudziński. Celem ich było określenie składu jakościowego i ilościowego mikro- i makroplanktonu. Autor wyróżnił i omówił gatunki stale lub okresowo występujące w Bałtyku oraz gatunki będące biologicznymi wskaźnikami wlewów wód o wyższym zasoleniu. Zmiany w składzie zooplanktonu, jakie zaszły w ciągu ostatnich 50 lat, wskazują na tendencję przesunięcia się z zachodu na wschód granicy występowania gatunków wymagających większego zasolenia.

L. Żmudziński omówił dotychczasowe wyniki badań fauny dennej południowego Bałtyku, podkreślając ich faunistyczny i ekologiczny charakter. Opracowanie zasobów dennych pozwoliło na oszacowanie biomasy na 6 milionów ton, co średnio odpowiada 50 g/m². Omulek i rogowiec stanowią 92% biomasy. Za podstawowy pokarm ryb bentofagów uważa jednak pozostałą część biomasy zoobentosu. Zwrócił uwagę na istnienie dwóch zasadniczych stref: płytkowodnej, zamieszkałej przez faunę ciepłolubną oraz głębokowodnej, o wyższym zasoleniu, z fauną zimnolubną. Podkreślił również wiążący się z tym problem submergencji gatunków. Mimo podjęcia wstępnych badań, dotyczących takich grup jak otwornice, nicienie i *Harpacticoidea*, obserwuje się niedostateczny stopień poznania fauny mezobentosu i mikrobentosu oraz potrzebę badań eksperymentalnych.

Referat pt.: „Poziomy troficzne w Bałtyku Południowym i polskich Zalewach

przybałtyckich: Szczecińskim i Wiślanym”, wygłoszony przez K. Wiktor, był interesującym podsumowaniem omawianej problematyki. Celem badań jest poznanie przepływu i strat energii przez różne poziomy troficzne, określenie ich wydajności użytkowej oraz tempa zmian produkcji. Prelegentka sugeruje istnienie 5 poziomów troficznych w Zalewach i 6 w Bałtyku, gdzie dorsze, łososie i ssaki morskie wchodzi w skład szóstego poziomu troficznego. Zwróciła uwagę na trudności w zakwalifikowaniu niektórych grup zwierzęcych do określonego poziomu, ze względu na możliwość występowania tego samego gatunku na różnych poziomach w różnych środowiskach. Jako przykład podała stynkę, zajmującą czwarty poziom w Zalewie Szczecińskim, a trzeci — w Zalewie Wiślanym. Podkreśliła możliwość przechodzenia tego samego gatunku z niższego poziomu do wyższego, jak to ma miejsce z narybkiem i dorosłymi osobnikami leszcza. Korzystniejszą z rybackiego punktu widzenia sytuację obserwuje się w Zalewach, gdzie eksploatacją objęty jest trzeci (płoc) i czwarty (leszcz) poziom troficzny. W Bałtyku wprowadzono eksploatację jest trzeci poziom, głównie jednak czwarty (śledź), piąty i szósty (dorsz).

O związkach oceanografii i rybołówstwa mówił W. Mańkowski, wskazując na ścisłe powiązania pomiędzy prognozami rybackimi i analizą środowiska. Przykładowo omówiono zależność pomiędzy średnią biomasą planktonu a ilością tłuszczu u szprota i przyrostem długości śledzia. Podkreślano rolę takich czynników środowiska, jak np. temperatura, mająca zdaniem prelegenta istotne znaczenie w regulacji produkcji.

P. Ciszewski omówił praktyczne aspekty badań Zakładu Oceanografii. Przedstawił wstępne wyniki i kierunki dalszych badań, mających na celu określenie zasobów morskich i widlika w Zatoce Puckiej, ważnego w produkcji krajowej surowca agar-agaru i kwasów alginowych. Podał szereg przykładów ekspertyz i prac wykonanych na zlecenie przedsiębiorstw i biur okrętowych. Zwrócił uwagę na planowane badania, mające na celu określenie ilości omułka w rejonie polskiego wybrzeża, ważnego źródła łatwo przyswajalnych białek, tłuszczów i węglowodanów.

O działalności dydaktycznej i popularyzatorskiej mówił S. Kujawa. Wskazał na rolę Instytutu jako ośrodka kształcenia młodzieży studenckiej na organizowanych corocznie kursach biologii morza. Mówił o wysokiej wartości podręczników i atlasów opracowanych w Instytucie, a niezbędnych w tego rodzaju szkoleniu. Podkreślił znaczenie działalności popularyzatorskiej, poprzez tak komunikatywną formę jak film, pogadanka, prelekcja, czy stała ekspozycja muzealna. O zainteresowaniu pracowników naukowych tym aspektem działalności świadczy liczba 40 wydanych książek popularno-naukowych.

Dziękując za uczestnictwo, zamknięcia sesji dokonał wicedyrektor Instytutu J. Elwertowski. Sesja była generalnym przeglądem dorobku Zakładu Oceanografii, dała obraz szerokich zainteresowań i zakrojonych na dużą skalę planów na przyszłość. Jej informacyjny charakter umożliwił zapoznanie przedstawicieli różnych placówek w problematyce i możliwościach badawczych Instytutu, co może nie być bez wpływu na poszerzenie kontaktów i współpracę z innymi ośrodkami.

S. Rakusa-Suszczewski